

Hva mener partiene om utviklings- og bistandspolitikk?

Av Maria Bakken, prosjektleder i Civita

Notatet inngår i Civitas prosjekt innen bistands- og utviklingspolitikk støttet av Open Philanthropy. Målet er å bidra til økt diskusjon om norsk utviklingspolitikk og komme med refleksjoner og forslag til løsninger til hvordan politikken kan forbedres. Dette notatet ser på stortingspartienes utviklings- og bistandspolitikk, for å belyse standpunkter og vise til skillelinjene mellom partiene. Notatet er skrevet i samarbeid med Øyvind Eggen, som er rådgiver for Civita innen bistands- og utviklingspolitikk.

Innledning

Samtidig som mange deler av utviklings- og bistandspolitikken går igjen hos alle partiene, finnes det flere grunnleggende skillelinjer mellom dem. Det handler blant annet om hvordan effektivitet oppfattes, hvordan partiene forholder seg til bistandsbudsjettet, og hvilken tematikk og målgrupper de vil prioritere. Dette notatet har som mål å synliggjøre stortingspartienes utviklings- og bistandspolitikk, for å bidra til bedre forståelse av hva de faktisk ønsker å arbeide for, og hvordan de forholder seg til sentrale spørsmål.

Notatet bygger på politiske dokumenter og uttalelser som gir uttrykk for partienes politikk for utvikling og bistand. Gjennomgangen er basert på partienes stortingsvalgsprogrammer, prinsippprogrammer, regjeringsplattformer og alternative statsbudsjett, men også partienes nettsider, innstillinger fra utenriks- og forsvarskomiteen til statsbudsjettet, og uttalelser fra politikere. Vi ser hovedsakelig på nyere dokumenter, inkludert de nye programmene som har blitt vedtatt på landsmøtene våren 2025. Tidvis blir dagens politikk også sett på med historiske briller. Gjennomgangen sammenfattes i en tabell med vurderingskriterier, men denne tabellen er kun basert på årets vedtatte stortingsprogram.

Det kan ofte være et skille mellom partienes vedtatte politikk og den praktisk gjennomførte politikken. Dette gjelder alle politikkområder, siden politikken påvirkes av samarbeid og forhandlinger på tvers av partier, innspill fra embetsverket, statsrådets prioriteringer, og mye annet som kan spille inn. I bistandspolitikken har politikerne enda større frihet til å avvike fra vedtatt politikk, fordi bistandspolitikken får relativt lite oppmerksomhet i den norske politiske debatten, og fordi verden er i endring og nye saker krever politisk oppmerksomhet. Derfor vil notatet også legge vekt på hva som er gjort, ikke bare vedtatt i partiprogrammene.

Notatet tar for seg viktige prinsipielle skillelinjer i utviklings- og bistandspolitikken, som synet på prosentmålet, ulike tematiske satsninger og ulike effektivitetsforståelser, for å så gjennomgå hvert enkelt parti.

Oppsummering av partienes utviklings- og bistandspolitik

Nedenfor følger en kort oppsummering av partienes utviklings- og bistandspolitik.

Høyre

Høyre er opptatt av resultatorientering og konsentrasjon av bistanden. Partiet har delvis lyktes med å levere på dette i regjering tidligere, og partiet setter fortsatt dette målet høyt. Sammenlignet med de fleste andre partier er det ikke like viktig for Høyre å sørge for et høyest mulig nivå på bistanden, men partiet ønsker heller ikke særlig mye kutt. Partiet ønsker mer av målbare tiltak og en kritisk gjennomgang av bistanden for å oppnå mer kostnadseffektivitet. Prioriterte områder er utdanning, global helse, næringsutvikling og en dreining mot multilaterale kanaler. Partiet er opptatt av handel, og av å mobilisere private investeringer. Basert på de gjennomgåtte dokumentene er ikke Høyre like tydelig opptatt av skillet mellom bistand til fattigdomsreduksjon og bistand til globale fellesgoder.

Fremskrittspartiet (FrP)

FrP vil redusere bistandsnivået og bruker ofte bistand som eksempel på sløsing, men tar ikke til orde for å kutte ut bistand som innsatsområde. Partiet vektlegger norske interesser i bistanden, vil prioritere humanitær nødhjelp, og tar til orde for mer resultatorientering, tydeligere krav til samarbeidspartnere og mindre byråkrati. FrP tar ikke særlig stilling til bruk av bistand til globale fellesgoder.

Venstre

Venstre er opptatt av et høyt bistandsnivå, samtidig som mottak av flyktninger i Norge og globale fellesgoder ikke skal dekkes av bistandsbudsjettet. Selv om Venstre tar til orde for mer konsentrasjon, har partiet et bredt spekter av innsatser som skal prioriteres. Ved siden av bistand vil Venstre også se på migrantoverføringer i utviklingspolitikken, i tillegg til handelspolitikk, gjeldslette og annet.

Miljøpartiet De Grønne (MDG)

MDG er opptatt av et høyt bistandsnivå, og vil gjerne bruke mer enn én prosent av BNI. Partiet vil i tillegg finansiere globale fellesgoder, som klima, på andre måter. MDG tar til orde for en rekke ulike innsatser, og deler bistanden inn i tre hovedmål: redusere fattigdom, styrke demokrati og globale utfordringer.

Rødt

Rødt er opptatt av et høyt bistandsnivå, men er ikke blant partiene som tar størst eierskap til bistandspolitikken. Partiet vektlegger støtte til lokal organisering, med et bredt spekter av organisasjoner som bør støttes. Rødt vil også prioritere FN som kanal for bistand. Partiet vil vise solidaritet med Palestina, Kurdistan og Ukraina, men sier ellers lite om hva som skal prioriteres, og tar ikke særlig stilling til bistand til globale fellesgoder. Ved siden av bistand vektlegges handel, med et kritisk blikk på handelsavtaler.

Arbeiderpartiet (Ap)

Arbeiderpartiet tar til orde for et høyt nivå på bistanden. Partiet er relativt lite eksplisitt når det gjelder bistand som eget politikkområde, men bistand inngår i partiets internasjonale engasjement på flere områder. Global helse er prioritert. Partiet tar til orde for "smart bistand" som har katalytisk effekt, blant annet gjennom å bidra til bedre skattesystemer. Støtte til sivilsamfunn står sentralt.

Sosialistisk Venstreparti (SV)

SV er opptatt av et høyt bistandsnivå og har vektlagt dette i forhandlinger fram til nylig, da partileder Kirsti Bergstø varslet at SV ikke ville sikre bistandsprosenten i forhandlingene om statsbudsjett for 2024 siden hun ikke mente at et opposisjonsparti burde ta ansvaret for et høyt bistandsnivå. SV er opptatt av klimafinansiering og vil sette av mye penger til dette utenfor den ordinære bistanden – gjennom uttak fra Statens pensjonsfond utland. SV har en tydelig systemorientert tilnærming til bistand og er opptatt av helhetlige tilnærminger framfor bestemte tiltak og innsatser. Lokale rettighetsforkjempere er viktig. Partiet vil vri støtten bort fra Verdensbanken og over til FN.

Kristelig Folkeparti (KrF)

KrF er tradisjonelt det partiet som har vært mest opptatt av et høyt bistandsnivå og har ofte tatt til orde for å overgå én-prosent-målet. KrF er også tydeligst på at bistanden bør gå til de aller fattigste. KrF prioriterer særlig global helse, økte investeringer i utviklingsland, effektivisering av FN

og klima, og er opptatt av tilpasning til nasjonale myndigheter i mottakerland. Partiet er bekymret for utvanning av bistand og vil skille klimainnsats tydelig fra den ordinære bistanden.

Senterpartiet (Sp)

Senterpartiet vil gi én prosent av BNI til bistand og klarte så vidt å oppnå dette i regjering. Partiet skiller ikke tydelig mellom bistand til fattigdomsreduksjon og globale fellesgoder. Landbruk og matsikkerhet er den klareste prioriteringen. Partiet mener at land bør produsere mat til egen befolkning, og at selvforsyning bør tas forbehold til i handelsavtaler med utviklingsland. Da Senterpartiet var i regjering, fikk Norad et langt bredere mandat, men samtidig ble evalueringsfunksjonen flyttet til Førde, noe mange tolket som uttrykk for distriktpolitiske hensyn.

Skillelinjene i utviklings- og bistandspolitikken

Stortingspartiene utviklings- og bistandspolitikken skiller seg fra hverandre langs flere linjer. Partiene har ulik ideologisk forankring, forskjellige syn på hvordan vi best bidrar til fattigdomsreduksjon eller når andre mål, og ulik motivasjon for å gi bistand. Samtidig kan en regjeringens konkrete gjennomføring av utviklingspolitikken avvike fra politikken som er vedtatt i partiprogrammene.

Bistand er sjeldent blant de viktigste sakfeltene for partiene. Bistand er neppe det viktigste et parti kan markere seg på utad, og sammenliknet med andre politikkområder er det også lite viktig innad i partiene. Derfor har bistanden blitt et felt der bistandsorganisasjoner og andre interessenter tidvis har hatt stor innflytelse og påvirkningskraft på bistandspolitikken.

Forskjellene mellom partiene handler om langt mer enn det som får mest oppmerksomhet, som hvor mye penger partiene vil bruke på bistand eller hva de vil satse mest på. Også bistandens overordnede mål varierer, og det varierer hvordan ulike mål balanseres. Ingen partier har fattigdomsbekjempelse som eneste mål for bistanden – alle ønsker også å bruke bistanden til å oppnå andre mål.

Partiene kombinerer også utviklingspolitiske virkemidler på ulike måter: Mens *utviklingspolitikk* handler om de utviklingspolitiske målene, slik som fattigdomsreduksjon eller andre forbedringer i lav- og mellominntektsland, er *bistand* bare ett av flere verktøy for å støtte disse målene. Ingen tror at bistand alene er nok til å avskaffe fattigdom, og alle partiene tar til orde for å bruke andre virkemidler. Det kan være mer rettferdige handelsbetingelser (med ulike syn på hva som er rettferdig), mer private investeringer, stans av kapitalflukt, et bedre multilateralt system, eller andre tiltak. Dette notatet handler mest om partienes syn på bistand. Bistand er utvilsomt det viktigste utviklingspolitiske virkemiddelet, som også skiller seg ut ved å være et virkemiddel øremerket for utviklingspolitiske mål. Dette står i motsetning til de fleste andre aktuelle virkemidler, som handelspolitikk, der norske interesser åpenbart må være viktigst.

Det er også verdt å merke seg at politikere innen samme partier kan uttrykke ulike syn, og at disse ikke alltid samsvarer med partiprogrammet. Dessuten kan programmene som vedtas på landsmøter inneholde selvmotsigelser som gjør det vanskelig å tolke hva programmene betyr i praksis.

Et eksempel er at flere partier tar til orde for å konsentrere bistanden om færre mål og innsatsområder, samtidig som de tar til orde for å bruke bistand til så mange forskjellige formål at det er inkompatibelt med konsentrasjon.

Partiene som har hatt utviklingsministeren i regjering, har naturligvis hatt større mulighet til å sette sitt preg på det politiske feltet. Det muliggjør bedre forståelse av hva de faktisk vil velge i praksis og hvordan de vil gå fram for å gjennomføre politikken.

Hvor viktig er bistand for partiene?

Det er tydelige forskjeller mellom partiene når det gjelder hvordan de prioriterer utviklingspolitikk og bistand. Grovt forenklet kan de kategoriseres etter hvor høyt de prioriterer bistand, og om de har et positivt eller mer skeptisk syn på bistand.

Partier som er særlig positive til bistand inkluderer Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og til en viss grad Rødt. Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti skiller seg ut ved at de både er svært positive til bistand og samtidig tar eierskap til feltet.

Høyre og Arbeiderpartiet har også et positivt syn på bistand, men ikke på samme måte som partiene nevnt over. De har begge et visst eierskap til feltet og har historisk hatt mye innflytelse over bistanden, men de er bredt orienterte styringspartier, og bistand har sjelden nådd høyt opp blant sakene som de prioriterer. Partiene har også «gitt bort» statsrådsposten til andre partier – eller fjernet den, som Høyre gjorde fra 2013 til 2018, selv om politikfeltet da ble ivaretatt av utenriksministeren.

Fremskrittspartiet er klart mest bistandskritisk. Partiet er ikke negativt til bistand generelt, og det er verdt å merke seg at partiet ønsker en størrelse på bistandsbudsjettet – 0,7 prosent av BNI – som er høyere enn nivået på bistand i nesten alle andre giverland. Sammenlignet med de andre partiene er det likevel stor forskjell på hvordan partiet snakker om bistand, med mye mer skepsis til bistandens effektivitet og til bistandsforvaltningen. Samtidig tar partiet til en viss grad saks-eierskap til bistand, men med et annet fortegn; bistand tas gjerne opp som et eksempel på den sløsing som partiet vil til livs. Det er grunn til å tro at FrP på denne måten har stor påvirkning på folks oppfatning av bistanden, og ironisk nok kan det kanskje tenkes at partiet bidrar til mer av det som kritiseres: Det brukes enormt mye ressurser på kontrollfunksjoner, resultatrapportering og dokumentasjon, og noe av det kan være motivert av et ønske om å unngå kritikk, ofte fra FrP, om at bistand havner i feil lommer eller ikke virker.

Tematiske satsninger

Selv om det er betydelig overlapp i partienes bistandsprioriteringer, er det likevel forskjeller i hva de løfter frem som overordnet prioritering – og som “flaggsak” - hvis de kommer i regjering.

Selv om helse har vært prioritert i nesten hele bistandens historie, ble *global helse* en viktig fanesak i norsk bistand fra litt før årtusenskiftet. Satsingen kan spores tilbake til Arbeiderpartiet under

Gro Harlem Brundtland. Hun bidro til å etablere Vaksinealliansen Gavi, med Jens Stoltenberg og daværende leder av AUF, Anniken Huitfeldt, som pådrivere.¹ Høyre videreførte og økte støtten til Gavi, og Erna Solberg ble senere en [tydelig lederskikkelse](#) innen global helse, og en meget synlig aktør i relevante internasjonale fora.

Da Erik Solheim (SV) var utviklingsminister mellom 2005 og 2012, ble Klima- og skoginitiativet (KoS, ofte kalt regnskogsatsingen) en ny norsk fanesak. Den leverte mye på en gang: den bidro til å bremse et av klodens største klima- og miljøproblemer, plasserte Norge på kartet internasjonalt, styrket norske relasjoner til svært viktige land som Indonesia og Brasil – og gjorde det enklere for Stoltenberg-regjeringen å leve med kritikk av norsk oljevirkosomhet og den mislykkede CO2-rensingen på Mongstad.

Under den relativt korte perioden med Heikki Holmås fra SV som utviklingsminister ble fordeling løftet til en viktig sak i bistanden, og det påvirket bistanden i flere år framover.

Solberg-regjeringen valgte på sin side utdanning som sin viktigste fanesak. På samme måte som helse har utdanning alltid vært en del av bistanden, men feltet ble raskt en profilert fanesak for regjeringen, og fikk fornavnet *global* utdanning. Norge tok lederskap, sammen med andre viktige giverland, i høyprofilerte politiske satsinger som bidro til å mobilisere finansielle ressurser til utdanning, og arbeidet for at ressurser ble målrettet mot bestemte målgrupper - særlig de mest utsatte jentene i sårbare samfunn.

Under Senterparti-statsråd Anne Beathe Tvinnereim ble landbruk og matsikkerhet den nye fanesaken.

I praksis er det ofte ikke store deler av bistandsbudsjettet som flyttes til slike satsinger, og de handler kanskje like mye om *profilering* som *prioritering*.

Debatten om én-prosenten

Størrelsen på bistandsbudsjettet, målt som prosentandel av brutto nasjonalinntekt (BNI), er det mest omdiskuterte spørsmålet i bistand- og utviklingspolitikken; til tross for at budsjettet i praksis har ligget på omtrent samme nivå i flere tiår. I 1970 vedtok FN at alle rike land burde sette av minst 0,7 prosent av bruttonasjonalproduktet (senere omdefinert til BNI) til bistand.² Få land gjør dette, men Norge er ett av landene som overstiger målet. [Norge nådde](#) 0,7 prosent i 1976, og i 1982 tippet budsjettet for første gang over én prosent. Siden har det ligget på omtrent dette nivået.

I 2016 ble målet om én prosent formalisert gjennom et forlik mellom venstresiden, Kristelig Folkeparti og Venstre. Daværende leder av utenrikskomiteen, Anniken Huitfeldt, lanserte forslaget som et [forsøk](#) på å få en slutt på “prosentspillet” om bistanden. Det var [tenkt til å garantere](#) et forutsigbart høyt bistandsnivå uavhengig av regjering og Stortingets sammensetning. Hvor viktig dette forliket har vært, er uklart, siden én-prosenten fortsatt debatteres og forhandles om i hvert eneste statsbudsjett.

Det er også ulike meninger om hvorvidt et prosentmål i det hele tatt gir mening. Noen vil erstatte

prosentmålet med klare resultatmål. Intuitivt synes det logisk, for det er dårlig styring å bestemme prisen på noe før oppgaven er bestemt. Men det gjelder for konkrete, avgrensbare prosjekter der prisen kan beregnes på forhånd. I bistandens raskt omskiftelige kontekster er det vanskelig å gi en konkret pris for bestemte resultater på forhånd. Et konkret resultatmål for hva bistanden skal oppnå, ville vært umulig; Stortinget måtte enten ha justert budsjettet løpende, eller endret målsetningen kontinuerlig. Det er heller ikke mulig å slå fast hva som er “riktig” nivå på bistanden: Det er uansett ikke nok penger til alle oppgavene som søkes løst med bistand, men alle monner drar. Derfor er det en ren politisk beslutning hvor mye som bør gis i bistand, og da kan et prosentmål gi mer mening enn et resultatmål.

De siste årene har budsjettdebatten handlet mer om hva slags utgifter som skal kunne regnes som bistand. Flere partier tar til orde for at utgifter til flyktingers første år i Norge ikke bør regnes som bistand, slik det blir i dag, selv om praksisen er i tråd med internasjonale normer. Det er også uenighet om hvorvidt bistand til utslippsreduksjoner, samt andre [globale fellesgoder](#), bør finansieres over bistandsbudsjettet. Dette er investeringer som er til nytte for alle land, og når det gjelder utslippsreduksjon, kan det hevdes at det handler om å løse problemer som rike land har skapt. Under visse forutsetninger, når aktivitetene skjer i utviklingsland, kan de regnes som bistand selv om det isolert sett ikke har direkte effekt på fattigdomsbekjempelse.

Hvordan forstås effektiv bistand?

Alle partier vil mene at bistandsbudsjettet bør brukes effektivt, men effektivitet forstås veldig ulikt. Debatter om effektiv bistand kan handle om ulike spørsmål som resultatorientering, kunnskapsbaserte beslutninger, evaluering, lokal forankring, målretting mot de fattigste, konsentrasjon av bistanden til færre prosjekter eller land, kostnader til administrasjon, og i hvilken grad resultater kan og bør måles og verifiseres. Bak dette knippet av temaer som diskuteres, ligger vesentlig ulike forståelser av hva som er effektiv bistand.

For eksempel kan det være stor forskjell på om man vektlegger gode resultater i en kort periode eller bistandens effekt på lenger sikt. I en prosjektperiode er det viktigst hvordan tiltaket påvirker enkeltmenneskene i målgruppen, men i et lenger perspektiv er det viktigst hvordan bistanden påvirker institusjoner – siden bistand både kan styrke og svekke viktige samfunnsinstitusjoner i mottakerlandet.

Effektiv bistand kan forstås som effektive *tiltak* som gir mest mulig effekt for selve bistandsmidlene, eller effektiv *samlet bistand* som bidrar til at alle samfunnets ressurser brukes bedre og bidrar til langsiktig utvikling. Disse to perspektivene kan være sammenfallende, men de trenger ikke være det.

En av årsakene til temperatur i faglige bistandsdebatter, er spørsmålet om målbarhet. Noen typer resultater er enklere å måle enn andre, og bare noen typer bistand gjør det mulig å dokumentere kausalitet – altså å slå fast med ganske stor sikkerhet at det er bistand som er årsak til en observert forbedring. Vi kan måle enkelttiltak ganske presist, men ikke effekten av å styrke et lands helse- eller utdanningssektor, styrking av riksrevisjonen eller faglig støtte til myndighetenes arbeid

med en lovendring. Det siste *kan* føre til forbedringer som langt overgår effekten av enkelttiltak, men det kan også tenkes at den norske bistanden ikke utgjorde særlig forskjell.

Effektivitet har som regel blitt forstått som måloppnåelse, altså at bistanden er effektiv i å oppnå gitte mål, men ofte vektlegges også kostnadseffektivitet som mål om mest mulig forbedring for flest mulig mennesker per krone.

Effektivitet henger også tett sammen med risiko. Noen av bistandsprosjektene med høyest risiko for å feile – som innovasjonsarbeid eller store samfunnsendringer – kan ha stor effekt om de lykkes. Det kan være viktig å ta risiko, og altså risikere “bistand som ikke virker”, i situasjoner der de mulige resultatene kan sannsynliggjøres til å være svært positive.

Høyre og Fremskrittspartiet er blant de som snakker mest om effektivitet, og fokuserer ofte på å kutte ineffektiv bistand og prosjekter som ikke kan vise til målbare effekter. De tar ofte også til orde for å konsentrere bistanden om færre land, færre mål og færre prosjekter. Det har imidlertid ikke vist seg like enkelt i praksis; heller ikke under Høyre-statsråder. Det har vist seg vanskelig for utviklingsministre å fjerne tiltak eller satsningsområder fra bistanden, og mye enklere å legge til sine egne «kjepphester». Dette har medført at norsk bistand er spredt over mange ulike prosjekter i mange land.

Gjennomgang av partienes utviklingspolitikk

Høyre

Høyre er opptatt av at bistanden skal være effektiv, treffsikker og konsentrert mot et fåtall land og tematiske satsninger. Høyre mener at bistanden bidrar til mindre fattigdom, sult, klimaendringer, bedre utdanning, helsetjenester, energi og arbeidsplasser, som igjen bidrar til global stabilitet og fred.

Høyre vil jobbe for å mobilisere privat kapital, blant annet gjennom risikoavlastning via garantiordninger og ved å prioritere økt kapitaltilførsel til Norfund. Partiet ser handel som en drivkraft for økonomisk utvikling og er tydelig på at bistanden skal kombineres med andre utviklingspolitiske verktøy for å utløse vekst. Fri og rettferdig verdenshandel, med like muligheter for alle land, ses som en grunnleggende forutsetning for økt velferd. Ifølge [prinsippprogrammet](#) vil Høyre støtte opp under en markedsøkonomi og felles regler i WTO, bekjempe ulovlig kapitalflukt og skatteunndragelse, og støtte internasjonalt arbeid for bedre og mer effektiv beskatning av internasjonale selskaper.

Flere politikere fra Høyre har lagt vekt på nødvendigheten av å konsentrere Norges innsats, og at bistanden må rettes mer mot resultater. Dette var også et sentralt poeng under Solberg-regjeringen, der utenriksminister Børge Brende og utviklingsminister Nikolai Astrup reduserte antallet avtaler og mottakerland. Store deler av reduksjonen av avtaler skyldes at flere avtaler med samme samarbeidsorganisasjon er slått sammen. Antallet mottakerland ble [reduisert](#) fra 113 til 89.

Høyre nevner også i det nye [stortingsvalgprogrammet](#) at partiet ønsker geografisk og tematisk konsentrasjon, men ønsker samtidig helhetlig innsats i land der vi også investerer i globale fellesgoder som klima, pandemiberedskap, og sikkerhet. Dette kan virke litt selvmotsigende, men kan forstås hvis Høyre legger mer vekt på geografisk konsentrasjon enn tematisk konsentrasjon.

I Høyres forrige [stortingsvalgsprogram](#) (2021-2025) la de mer vekt på å nå klimamålene gjennom fornybar energi og investeringer i land med sterk befolkningsvekst og industrialisering. Det nye programmet vektlegger ikke klimamålene like sterkt.

I Høyres alternative [budsjett](#) for 2025 økes støtten til utdanning, menneskerettigheter, fred og forsoning, men også risikokapital og overføring til Norfunds klimainvesteringer, samtidig med ordinær bistand til klima. Totalt sett øker bevilgningene til klima på Høyres budsjett, gjennom økte bevilgninger til Norfunds klimainvesteringer. Den mest markante prioriteringen i årets alternative budsjett var jenters utvikling i utviklingsland.

Høyre viderefører mange av sine tradisjonelle prioriteringer i sitt nye program. Dette inkluderer utdanning, som lenge har vært Høyres og spesielt Erna Solbergs hjertebarne - helt tilbake til hennes tid [som leder av Operasjon Dagsverk](#) har Solberg vært en aktiv pådriver for global utdanning, med et spesielt fokus på likestilling.

Prosentmålet har ikke vært viktig for Høyre, som mener det gjerne kunne erstattes med et [resultatmål](#). Unge Høyre har særlig vært uttalt [kritiske](#) til å ha et prosentmål for bistanden. Høyres program for [2017-2021](#) slo fast at partiet ønsker å videreføre et høyt nivå på norsk bistand, uten å konkretisere, mens landsmøtet i [2021](#) gikk inn for å redusere bistanden og erstatte prosentmålet med et resultatmål.

Høyre tar likevel ikke til orde for betydelige kutt i bistand. I [alternativt budsjett](#) for 2025 kuttes bistand med 1,6 milliarder kroner. Det etablerte synet i Høyre er at fokuset i norsk bistand ikke bør ligge på et bestemt mål for dens nivå, men heller på hva som oppnås, slik også understreket av medlemmer fra Høyre i forsvars- og utenrikskomiteen på Stortinget i [budsjettinnstillinger](#). Under Solberg-regjeringen lå bistandsbudsjettet på tilnærmet en prosent, og også over én prosent til tider, som i 2016 på grunn av flyktningstrømmen i 2015.

I årets programprosess kom det inn et [forslag](#) fra Finnmark Høyre og Unge Høyre om å “reducere bistandsnivået som ikke går til Ukraina”. Dette ble avvist av landsmøtet, men viser en ny dreining i ungdomspartiet, med større engasjement for å redusere bistanden og å gjøre klare prioriteringer.

Høyre ønsker også mer resultatorientering av bistanden: “bistandsprosjekter og -programmer skal igangsettes med et forventet sluttresultat og en avviklingsstrategi om resultatet ikke oppnås i en gitt tidsperiode.” Partiet legger vekt på konkrete og målbare resultater. I [programmet](#) for 2025-2029 går Høyre også inn for å gjennomføre en kritisk gjennomgang av bistandsmidler, for å sikre at bistanden er mer konkret, målbar og effektiv.

Høyre sier lite om forvaltning i sine dokumenter, men i regjering har partiet innført store endringer.

Under Solberg- regjeringen fra 2013-2018 ble statsrådspostene utenriksminister og utviklingsminister slått sammen, noe som førte med seg store endringer i hvordan utviklingspolitikken ble ivaretatt. Samtidig [etablerte](#) Høyre en EØS- og EU-minister, bedre kjent som europaminister. Denne omrokkingen ble oppfattet som en svekkelse av utviklingspolitikken, fordi det ble et nedprioritert område sett opp imot andre utenriksaker.

I 2018 ble posten som utviklingsminister gjeninnsatt, og Nikolai Astrup fra Høyre tok over ansvaret for norsk bistand. Da ble det startet opp en stor reform i arbeidsfordelingen mellom Norad og Utenriksdepartementet (UD). Ifølge [Jeløya-plattformen](#) fra 2018 inngått av Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet, ønsket regjeringen å "legge til rette for at norsk bistandsforvaltning bruker ressursene mer effektivt og at arbeidsdelingen mellom ulike aktører er best mulig." En ekspert-rapport til UD pekte ut to [veivalg](#); enten burde Norad legges ned og integreres i UD, eller så burde etat-styringen av Norad formaliseres med større ansvar for bistanden. Konklusjonen ble senere at UD skulle ha ansvar for de politiske aspektene av utvikling, og at 30 ansatte skulle overføres til Norad, og at 20 ansatte skulle gå den andre veien. Norad skulle overta poster innen blant annet forvaltning av Verdensbanken og Afrikabanken, med formålet om å unngå dobbeltarbeid. Astrup hadde hovedrollen i [dette arbeidet](#), men konklusjonen ble truffet etter at Kristelig Folkeparti og Dag Inge Ulstein tok over som utviklingsminister.

Astrup satte også i gang arbeidet med en [resultatportal](#) for bistanden. Formålet var økt åpenhet om bistandens resultater. Nettsiden kom ikke på beina, noe Astrup har [kritisert](#) i etterkant. Fra andre hold hevdes det at resultatportalen var en dårlig ide, fordi den ville kreve ressurser siden forvaltningen måtte bruke ekstra arbeidskraft på å kopiere inn informasjon til nettsiden, samtidig som mye av informasjonen finnes i andre digitale løsninger. Astrup var generelt opptatt av evalueringer og kunnskap i bistanden, og [pekte ut tre momenter spesielt](#): Åpenhet om gode og dårlige resultatet, at resultatene er tilgjengelige og en systemisk til å ta i bruk kunnskap fra tidligere prosjekter når nye prosjekter og satsinger startes.

Fremskrittspartiet

Fremskrittspartiet skiller seg fra alle andre partier ved en generelt kritisk holdning til bistand – selv om partiet ikke er imot bistand i seg selv. Partileder Sylvi Listhaug bruker ofte bistanden som eksempel på en budsjettpost som det bør kuttes i, siden det finnes mye sløsing her og pengene kan brukes på andre, viktigere formål. [Resonnementet](#) er ikke nytt, men synes sterkere vektlagt i det siste. Likevel vil partiet videreføre norsk bistand i tråd med FNs mål om 0,7 prosent av BNI. Det er interessant og særnorsk at selv det mest bistandskritiske partiet på Stortinget ønsker å følge FNs mål om bistandsvolum. I de fleste andre europeiske land ønsker de mest bistands-positive partiene å øke budsjettet til 0,7 prosent.

Essensen i FrPs bistandspolitikk handler om å kutte det som ses på som sløsing, og å binde prosjektene opp til innvandring og våre egne interesser. Regjeringen er et kollegium og FrP har klart hatt sin innflytelse. Men partiet er også blant de få som ikke har hatt en veldig tydelig rolle i forvaltningen av utviklingspolitikken og heller ikke har demonstrert tydelig hvordan de vil realisere sin politikk i reelle prioriteringer.

Partiet vil at bistanden skal brukes for å motvirke flyktningstrømmer, blant annet ved å bygge flyktningleire i nærområder til krig og konflikt. Ved lanseringen av utkastet til innværende stortingsprogram fram til 2025, [uttalte](#) Listhaug at returavtaler for avviste asylsøkere bør være en forutsetning for å motta norsk bistand. Partiet vil tydelig knytte norske interesser til bistanden, blant annet gjennom å flette inn innvandring- og asylpolitikk, og gjennom å stille krav til land i samarbeid om gjeldslette. Den rent altruistiske motivasjonen for bistanden er mindre tydelig hos FrP.

Humanitær bistand er høyt prioritert av partiet. I tidligere [program](#) er det argumentert for at det er viktig at mennesker på flukt skal kunne returnere til sine hjemsteder for å bidra til gjenoppbygging. FrP mener Norge bør ta en lederrolle i arbeid med retur støtte til flykninger. FrP vil også åpne for å fryse landenes gjeld i perioder for land som opplever naturkatastrofer, slik at landene heller kan bruke [egne](#) ressurser på krisehjelp.

I tillegg til gjeld nevner FrP også andre virkemidler til utvikling ved siden av bistanden. Partiet mener at høye tollsatser hindrer fattige land i å ta del i den velstandsveksten som vi selv har oppnådd gjennom handel. Ifølge FrP er handel et verktøy for produktivitetsvekst, effektivisering og innovasjon, og FrP mener at norske tollsatser bør reduseres. Partiet [ønsker](#) videreføring av nulltoll for de minst utviklede landene, og reduserte satser for andre utviklingsland.

Partiet tar ikke særlig standpunkt i spørsmål rundt klimafinansiering eller globale fellesgoder i bistanden, men vil redusere støtten til Norfunds klimainvesteringsfond. Medlemmene i utenriks- og forsvarskomiteen på Stortinget fra FrP har [forklart](#) dette med at den typen investeringer ikke er et offentlig ansvar, men noe som bør ivaretas av privat kapital.

Selv om FrP som regel tar til orde for å kutte bistanden ned til FN-målet, skriver partiet i sitt alternative [budsjett](#) for 2025 at bistandsnivået må justeres ned til *under* 0,7 prosent av BNI, fordi kun fem andre europeiske land når målet, og at det er viktigere å rette oppmerksomheten mot oppnådde resultater.³ [Partiet vil](#) redusere antall prosjekter som Norge skal forplikte seg til, og ønsker å kutte 13 milliarder kroner og samtidig styrke nødhjelpen med 2,4 milliarder kroner. Store bevilgninger til FN og mange tematiske satsninger kuttes, men helseintitativ som Verdens helseorganisasjon, UNICEF, og UNAIDS skal fortsatt støttes. Beløpene til tiltak mot marin forurensning og til FNs høykommissær for flykninger skal økes.

Det er uklart hvordan FrP forstår effektivitet, men partiet uttaler seg ofte om krav til resultater og økt kontroll av bistanden. Partiet mener at for mye av bistanden går til formål som ikke er gode nok, og vil stille langt strengere krav til mottakerne. I alternativt [statsbudsjett](#) for 2023 står det at mottakere må vite at bistand er midlertidig og at alle prosjekter som startes opp må komme med en sluttdato. De som skal få hjelp, må også forplikte seg til å jobbe for økonomisk vekst for å bli uavhengige av bistand.

FrP mener at norsk bistand preges av ineffektivitet og en stor "bistandsindustri" som bør reduseres. Deres alternative [budsjetter](#) har gjerne kutt i driftsutgifter til Norad, og til driftsutgifter og utvekslingsordninger hos Norec. Listhaug har [uttalt](#) at byråkratiet i bistanden og antall mennesker som jobber i feltet skal reduseres gjennom å bruke mindre penger på feltet generelt.

Fokuset på kutt innebærer naturlig også konsentrasjon. Partiet vil konsentrere bistanden til nødhjelp, forstått som målretting til de som trenger hjelpen aller mest, i tillegg til å redusere antall avtaler og kutte tematisk. I forbindelse med utviklingen i USA og nedkuttingen av USAID, har talsperson Morten Wold [sagt](#) at FrP deler analysen om at dagens bistand er ineffektiv og at det er positivt med utspill om ineffektivitet og manglende ansvarlighet. FrP ønsker ikke samme framgangsmåte som USA for å konsentrere bistanden, men en mer balansert og gradvis tilnærming som fokuserer bistanden mer mot tiltak som skaper arbeidsplasser, bedre infrastruktur og selvstendige økonomier.

Venstre

Venstre har utviklingspolitikk som en viktig sak, men har aldri løftet det til en av sine hovedsaker, slik som KrF og tidvis SV.

Venstre mener at norsk bistand skal ligge på én prosent av BNI. I [stortingsvalgprogrammet](#) gikk partiet inn for en todeling av bistanden, i tråd med det Sending-utvalget i 2023 anbefalte. Ekspertgruppen foreslo at 0,7 prosent av BNI skal gå til "tradisjonell" bistand med fattigdomsbekjempelse som hovedmål, og 0,3 prosent skal gå til globale fellesgoder, altså initiativ som gagnar hele verden og ikke bare lav- og mellominntektsland.

Venstre vil ikke lenger regne flyktningutgifter som en del av bistandsbudsjettet, selv om det er tillatt ifølge normene i OECDs utviklingskomité (DAC). Dette ble først vedtatt på partiets landsmøte våren 2025, og skiller seg fra tidligere budsjettpraksis. I partiets alternative statsbudsjett for 2025 [inkluderes](#) 2000 kvoteflyktninger som ODA-godkjent på budsjettet. Og i deres [alternative budsjett](#) for 2024 nevnes ikke flyktninger i sammenheng med bistanden.

Venstre prioriterer klima høyt, og gjennom den nevnte todelingen kan det håndteres på en litt ryddigere måte med tanke på avveining av klima mot bistandens mål om fattigdomsreduksjon. Dagens klimabistand, inkludert regnskogsatsingen, kan utgjøre størstedelen av denne andelen på 0,3 prosent av BNI, men ikke alt.

Venstre vil prioritere Norfunds investeringer i næringsutvikling, samt Klimainvesteringsfondet som forvaltes av Norfund. Dette utgjør den største enkeltsatsningen til Venstre i deres alternative budsjett der de øker støtten til Klimainvesteringsfondet med 1,35 milliarder kroner.

Partiet tar også for seg et bredere sett av utviklingspolitiske virkemidler. Partiet er det eneste som i partiprogrammet erkjenner viktigheten av migrantoverføringer, og ønsker å redusere gebyrene for migranter som sender penger hjem til sine opprinnelsesland. Partiet ønsker også en global mekanisme for gjeldslette, og internasjonale avtaler for beskatning av selskaper og mot skatteparadiser. I tillegg kommer frihandel, med opphevelse av tollmurer og andre handelsbarrierer for å støtte økonomisk vekst i lav- og mellominntektsland.

Venstre skriver mye om at bistand skal bidra til at land blir selvstendige, og vil prioritere bistand partiet mener vil bidra til det. Politikken er også tydelig tuftet på en ideologi som vektlegger individets frihet og rettigheter. Det nevnes ofte i dokumenter og uttalelser at bistanden skal støtte

frihet og likestilling. Dette er også en begrunnelse for å prioritere utdanning, siden det er en forutsetning for frihet og mulighet til arbeid.

Venstre vil prioritere direkte kontantoverføringer som virkemiddel. Det innebærer å gi mennesker penger rett i hånden, uten forventninger eller oppfølging rundt hvordan pengene brukes, som har vist seg å være svært effektivt. Partiet øker også støtten til Verdensbankens fond til de fattigste landene (IDA), i sitt siste alternative budsjett.

Utdanning og helse er også områder Venstre vil prioritere gjennom økt støtte. Venstre-leder Guri Melby har [uttalt](#) at helsebistand er viktig, blant annet på grunn av risikoen for en ny pandemi.

Venstre tar til orde for resultatorientert og kostnadseffektiv bistand. Partiet ønsker færre og tydeligere mål, og større tematisk og geografisk prioritering av hva bistanden skal oppnå, og lang-siktige investeringsstrategier. Tross ambisjonen om konsentrasjon, ramser stortingsvalgprogrammet opp en rekke viktige innsatsområder som skal prioriteres.

Miljøpartiet De Grønne

Miljøpartiet De Grønne (MDG) vil opprettholde et høyt bistandsnivå og ifølge partiet selv, i deres [alternative](#) budsjett for 2025, er MDG det partiet som setter av aller mest penger til bistand og utvikling. En viktig sak for MDG er å nå målet om én prosent av BNI. I flere alternative budsjetter har MDG oversteget dette målet, samtidig som flyktningutgifter i Norge ikke inngår. I 2023 manglet det 13,3 milliarder kroner på budsjettet for at regjeringen skulle nå én-prosenten, og MDG dekket da dette inn i sitt [alternative budsjett](#) ved å øke uttaket fra Statens Pensjonsfond Utland (SPU).

I tillegg til den “tradisjonelle” bistandsprosenten vil MDG ha en “klima- og naturprosent” som i praksis vil øke finansieringen kraftig til de formål som bistanden brukes til i dag. Partiet [åpner](#) også for å bruke ekstraordinære inntekter fra prisøkninger forårsaket av internasjonale kriser, som Russlands invasjon av Ukraina, til solidarisk støtte til rammede land, helt uavhengig av handlingsregelen.

I det nye [partiprogrammet](#) går MDG inn for å målrette bistanden mot tre hovedmål: mindre fattigdom i verden, styrking av demokrati, og kampen mot globale utfordringer som klimaendringer og pandemier. Denne tredelingen er kanskje uttrykk for en erkjennelse som ikke er vanlig hos partiene; at arbeidet for demokrati og rettigheter ikke nødvendigvis passer godt under en overordnet forståelse av bistand som primært “fattigdomsbekjempelse”. Mye av dette arbeidet bidrar ikke direkte til å redusere fattigdom, men har en åpenbar egenverdi.

Partiet vil øke bistanden til utdanning og helse, og humanitær hjelp, bistand til sosiale sikkerhetsnett som kontantoverføringer, og Nansenprogrammet, delvis begrunnet med Norges ekstraordinære oljeinntekter som følge av krigen i Ukraina. Innen helse ønsker MDG innsats mot mødre- og barnedødelighet, feilernæring, amming, seksuelle og reproduktive rettigheter (SRHR), og tilgang til abort. Partiet er generelt positive til både FN og andre multilaterale institusjoner.

Et eget punkt i programmet tar opp arbeidet mot korrupsjon, samtidig som partiet [vil styrke](#) lokalt ledet utvikling. Det kan hende at disse punktene vil gå på bekostning av hverandre i praksis, da det kan tenkes at risikoen for økonomisk mislighold øker om mer av bistanden brukes gjennom lokale organisasjoner i samarbeidsland.

Hvordan partiet forstår effektiv bistand, er ikke gjort eksplisitt. Partiet prioriterer tiltak innen helse og kontantoverføringer, som normalt skårer veldig godt på visse forståelser, men også risikable og langsiktige innsatser som demokratibyggning. Det kan være uttrykk for at det er en enhetlig forståelse av effektiv bistand hos MDG. MDG synes tilsynelatende opptatt av konsentrasjon, selv om det kanskje er vanskelig å gjennomføre deres ønsker i praksis.

Partiet skiller på klima- og naturbistand og internasjonal utvikling og humanitær bistand i [programmet](#) for 2025-2029. Klima- og skogsinitiativet, programmene “Hav for utvikling”, “Fisk for utvikling” og “Landbruk for utvikling”, samt støtte til klimatilpasning nevnes under klima- og naturbistand.

MDG tar også til orde for flere utviklingspolitiske virkemidler utenfor bistandsbudsjettet. I tillegg til én-prosenten til bistand, ønsker MDG også å innføre en “klima- og naturprosent” som skal gå til å kutte utslipp, hindre ødeleggelse av natur og restaurere økosystemer. Dette skal ikke gå på bekostning av bistanden eller den norske omstillingen. MDG mener også at det norske oljefondets investeringer bør bidra til FNs bærekraftsmål. I [tidligere](#) programmer nevner MDG at de er grunnleggende positive til samarbeid, investeringer og handel på tvers av land. Partiet ser dette som vesentlig for fred og utvikling, spesielt for utviklingsland, hvor internasjonal handel har vært viktig for å bekjempe fattigdom. Samtidig advarer partiet mot det som betegnes som dårlig håndtering av globaliseringen, der handelsavtaler har begrenset folkevalgtes handlingsrom til å prioritere miljø, arbeidsliv og rettferdig fordeling. MDG ønsker bedre avtaler som i større grad er rettighetsbasert.

Rødt

Partiet Rødt [mener](#) at det er viktig at Norge gir én prosent av BNI til bistand, som bør brukes til å støtte opp under samfunnsutvikling i fattige land. I tillegg [kritiserer](#) partiet bruken av kostnader for å ta imot flyktninger i bistandsbudsjettet for å nå dette prosentmålet.

Et argument bak Rødts ønske om et høyt bistandsnivå er at pengebruk gjennom bistand ikke driver opp priser eller renter her hjemme, og derfor ikke øker byrden for folk i Norge som sliter økonomisk. Ifølge Rødts [alternative budsjett for 2023](#) står valget mellom å investere i norsk ekstraprofitt i utenlandske aksjer (som i oljefondet), eller å investere dem i solidaritet. Selv har partiet i tidligere budsjetter [dekket](#) inn for økt bruk på bistand gjennom uttak fra Statens pensjonsfond utland.

Rødt er opptatt av å bidra til å styrke FN-samarbeidet og vil at bistand skal gis i form av kjerne- støtte. Samtidig vil partiet [reversere](#) støtten til fond og regionale banker de mener har en nyliberal agenda. Rødt mener videre at FN i større grad bør sikre rettferdig gjeldshåndtering. Partiet tar også til orde for bistand gjennom støtte til det lokale sivilsamfunnet, og er fokusert på rettighetsbaserte tilnærminger i bistanden.

I [programmet](#) pekes det ut tre prioriteringer for norsk solidaritet: Palestina, Kurdistan og Ukraina. Gjennom blant annet politisk press og krav, FN- prosesser, bruk av oljefondet, og utveksling for studenter, ønsker Rødt at Norge gjør mer for det palestinske og kurdiske folket, også gjennom å konsentrere bistanden hit. I solidaritet med Ukraina vil Rødt blant annet arbeide for rettfærdig fred, støtte til lokale fagforeninger og bidra til gjenoppbygging av landet.

Partiet vil legge inn krav om involvering av lokale kvinneorganisasjoner, urfolksbevegelse, fag-bevegelse, miljøbevegelse, og andre sivile organisasjoner til UD's regionbevilgninger til samarbeidsland, ifølge deres alternative [statsbudsjett](#).

Rødt nevner i sitt arbeidsprogram kun bistandseffektivitet i sammenheng med at økt kjernestøtte til FN vil føre til at de kan arbeide mer effektivt. Prinsipper som omfordeling, bærekraft, og lokal forankring er ellers viktige føringer for partiet, noe som kan tolkes til å også gjelde for partiets forståelse av effektivitet, altså at den beste bistanden er den som ivaretar disse prinsippene.

Rødt skriver lite om forholdet mellom bistand og globale fellesgoder. Partiet [skriver](#) i arbeidsprogrammet at klimaendringene forårsaket av kapitalismen rammer sårbare land verst, og ønsker at Norge skal inngå nye internasjonale klimaavtaler, i tillegg til at partiet mener vi burde bevare vår klimafinansiering i utlandet og bruke klimatiltak som gavebistand. Rødt mener det er viktig å fokusere på å kutte utslipp i Norge framfor kvotekjøp i utlandet, men er positive til klimafinansiering.

Innen global handel legger Rødt til grunn at rike land bruker avtaler til å presse frem markedsadgang for sine selskaper, som igjen hindrer utviklingslandene å verne sin egen industri og økonomi i oppbyggingsfaser. Rødt [vil](#) ikke at Norge skal inngå flere bilaterale handelsavtaler uten at utviklingslands interesser og muligheter til påvirkning blir ivare tatt.

Arbeiderpartiet

Arbeiderpartiet har historisk vært en forkjemper for et høyt bistandsbudsjett. I de siste regjeringperiodene har det variert hvor høyt målet om én prosent av BNI faktisk har blitt prioritert. "Bistandsprosenten" har vært en del av forhandlingene med andre partier.

Global helse er et viktig innsatsområde for Ap. Partiet løfter særlig frem vaksiner og generell tilgang til helsetjenester som prioriterte mål. I det nye [partiprogrammet](#) understrekes også ønsket om at Norge tar en lederrolle i arbeidet mot antibiotikaresistens. Tidligere har partiet lagt stor vekt på seksuell og reproduktiv helse, og dette ble løftet på nytt av utviklingsminister Åsmund Aukrust fra Ap i hans første budsjett, det [reviderte nasjonalbudsjettet](#) våren 2025. Ap fremhever også innsats mot HIV/AIDS og andre smittsomme sykdommer.

Programmet peker på at Norge bør bidra både til tilgang på globale fellesgoder og til at alle land bygger opp egne helsetjenester. Det vises til behov for styrket innsats mot smittsomme sykdommer og styrket internasjonalt smittevern.

Det er verdt å merke seg at global helse er behandlet i et eget kapittel i partiprogrammet, og ikke

under kapitlet om bistand. Det samme gjelder for klimainnsats, som er viktig for Ap gjennom regnskogsatsningen og investeringer i fornybar energi i det globale sør, men også her uten å omtale det eksplisitt som en del av bistandspolitikken.

Effektivitet omtales blant annet i partiprogrammet for 2025-2029 gjennom at smart brukt bistand kan ha en "katalysatoreffekt", for eksempel gjennom å kunne bidra til effektive skattesystemer. Partiet har også [tidligere](#) nevnt viktigheten av å kunnskapsbasere bistanden og stille klare og etterprøvbare krav til bistandsmottakere, og legger vekt på mekanismer som GAVI og det Globale Fondet for AIDS, tuberkulose, og malaria.

Ap sier lite om konsentrasjon av bistanden geografisk eller tematisk, foruten gjennom tiltakene de prioriterer innen global helse. Partiet er positive til multilaterale kanaler for bistand og samarbeid med internasjonale organisasjoner. [Tidligere](#) programmer har nevnt viktigheten av Den internasjonale arbeidsorganisasjonen, og å styrke WTO, samt multilaterale finansinstitusjoner. Arbeiderpartiet er også positiv til sivilsamfunnets rolle i utvikling og humanitær hjelp, og ser sivilsamfunnet som en nøkkel til å sikre rettigheter, utjevne forskjeller og bidra til fattigdomsreduksjon.

Sosialistisk Venstreparti

Sosialistisk Venstreparti (SV) har hatt, og har fremdeles, mye eierskap og innflytelse på norsk utviklingspolitikk. Ofte har det vært SV som har sørget for at bistandsnivået ligger rundt én prosent av BNI. På landsmøtet våren 2025 ble det [votert](#) om hvorvidt partiet burde sette et mål om å bruke to prosent av BNI på bistand, men dette ble avvist. Rollen som partiet som redder bistandsprosenten, har endret seg litt etter at partileder Kirsti Bergstø [varslet](#) at SV ikke ville redde bistandsprosenten i budsjettforhandlingene om statsbudsjettet for 2024. Bergstø mente at det ikke burde være slik at et opposisjonsparti skulle sikre et høyt bistandsnivå.

SV har markert seg i rollen som forkjemper for global klimainnsats. I 2024 gikk partiet inn for å todele bistanden, i tråd med anbefalingene fra Sending-utvalget. SV mener generelt at klimafinansieringen ikke bør finansieres av bistanden. Derfor vil SV innføre et årlig uttak fra Statens pensjonsfond utland på 0,25 prosent gjennom en egen handlingsregel. [SV vil heller ikke](#) at bistanden skal betale for kostnader for flyktninger, og vil holde tapsavsetningen for den nye statlige garantiordningen for fornybar energi utenfor bistandsbudsjettet. Denne garantiordningen skal bidra til å mobilisere kapital til investeringer i fornybar energi i utviklingsland.

Utviklingspolitikken til SV er preget av rettighetsbaserte tilnærminger som ivaretar bevegelser for urfolk, kvinner, miljøforvarere og lokale fagbevegelser. Partiet er tydelig systemkritisk, og arbeidsprogrammet preges av anti-amerikanisme og anti-markedsliberalisme, som anses som en rotårsak til høyrepopulisme og ulikhet. SV ser bistanden som et verktøy for global omfordeling, og vil at Norge skal ta i bruk mekanismer innen global skattelegging og stans av kapitalflukt for å få til omfordeling mellom land og unngå gjeldskriser.

[Arbeidsprogrammet](#) går også inn for en sterk skattekonvensjon i FN, retningslinjer for ansvarlig långiving, og en global selskapskatt på minst 25 prosent. I 2023 vedtok FN en resolusjon om

internasjonalt skattesamarbeid, med ønske om å stoppe kapitalflukten fra det globale sør. SV er opptatt av at Norge skal være en viktig bidragsyter i denne prosessen, og at Norge har et fortrinn innen konstruktive dialoger med land i sør om skattespørsmål, som vi bør bruke strategisk.

Dette mener SV best at man får til gjennom FN, som partiet også vil prioritere som kanal for utviklingsfinansiering framfor andre institusjoner, for eksempel Verdensbanken, fordi FN anses som en mer demokratisk institusjon. Partiet ønsker å styrke organisasjoner for blant annet menneskerettighetsforkjempere og urfolk. I tillegg vil partiet styrke norske sivilsamfunnsorganisasjoner som kanaler for bistanden, og støtte innsatsområder som utdanning, seksuelle og reproduktive rettigheter (SRHR) og tilgang til helsetjenester.

SV vil styrke Klimainvesteringsfondet under Norfund, men samtidig etablere et råd som sørger for at alle investeringer skjer i tråd med retningslinjene. Samtidig vil SV underlegge Norfund [åpenhetsloven](#).

Deler av SV sin praktiske utviklingspolitikk har skilt seg noe fra partiet sin vedtatte politikk, noe som tyder på at utviklingspolitikken i Norge får leve sitt eget liv, mer uavhengig av hva som vedtas her hjemme. Ofte har det vært utviklingsministrene selv og deres prioriteringer som har preget bistanden framfor partiets strategier. Erik Solheim fra SV var utviklingsminister fra 2005 til 2012, han tok over etter Hilde Frafjord Johnson fra KrF, som i sin periode hadde lagt stor vekt på fredsdiplomati og menneskerettigheter. Solheim gikk helt vekk fra denne typen arbeid, og ble heller mer interessert i oppbygging av privat sektor for å støtte økonomisk vekst. Hans fokus gikk mindre på bistand og mer på utviklingspolitikk, noe som skilte seg fra de politiske linjene i SVs politikk. Bistand- og utviklingspolitikk grenser lite med nasjonale interesser sammenliknet med andre politikkområder, noe som har gjort denne statsrådposten mer frisluppet. Senere utviklingsminister, fra SV Heikki Holmås, var i større grad preget av SVs linjer, men ivaretok deler av Solheims retorikk.

SV er ikke tydelig opptatt av effektiv bistand med konkrete tiltak, men satser helhetlig og vektlegger tilnærminger som å styrke offentlige tjenester og ivareta rettigheter. Bistandens viktigste effekt antas å ligge i bedre institusjoner og fordeling, sammen med andre samfunnsendringer. Implisitt synes partiet å legge til grunn at slike effekter er viktigere enn effekten av enkelttiltakene som støttes. Partiet tar i liten grad til orde for styrket prioritering i bistanden.

Kristelig Folkeparti

Bistand har lenge vært et viktig saksområde for Kristelig Folkeparti (KrF), og partiet er aktive forkjempere for å bruke én prosent av BNI på bistand. Selv har KrF [uttalt](#) at de så på seg selv som garantister for bistanden i forhandlinger om statsbudsjettet. I tidligere [stortingsprogrammer](#) har KrF tatt til orde for at bistanden bør økes til over én prosent av BNI.

Partiet er mer tydelig enn de andre partiene på at bistandens hovedmål er å hjelpe verdens fattigste. KrF er også opptatt av global helse, og var blant dem som sikret bedre global vaksinefordeling under Covid-19-pandemien. Partiet er opptatt av vaksiner generelt, og har tidligere

[arbeidet](#) for en rekordbevilgning på 10,2 milliarder kroner til Gavi og deres arbeid med å sikre barns tilgang til vaksiner. [Partiet vil](#) også at Norge skal ta internasjonalt lederskap i arbeidet mot antibiotikaresistens.

Også klima er en viktig sak for KrF, men partiet mener at klimatiltak ikke bør finansieres på bekostning av fattigdomsreducerende bistand. Det var Solberg-regjeringen med Dag-Inge Ulstein fra KrF som utviklingsminister som etablerte Klimainvesteringsfondet.

KrF er kanskje det partiet som mest tydelig skiller mellom fattigdomsreduksjon og Norges interesser, som sikkerhet, økonomi, eller migrasjon, og ønsker ikke at bistanden skal tilpasses slike mål. Dette poenget understrekes i [programmet](#) for neste periode, som inkluderer et eget delkapittel om "Finansiering av bistanden", der partiet vil motvirke en utvanning av bistanden og dekke finansieringsgapet. I tillegg vil KrF jobbe i OECD/DAC for å sørge for at definisjonen på bistand ikke utvides, og dermed gjøre det vanskeligere å bruke bistandspenger på andre formål enn fattigdomsreduksjon. Partiet vil også holde flyktning utgifter i Norge utenfor bistandsbudsjettet.

KrF er tradisjonelt det partiet som har vært mest opptatt av nasjonale myndigheter i mottakerlandene, inkludert å tilpasse seg myndighetenes prioriteringer, og å bruke bistand til å styrke deres kapasitet. Partiet har ønsket å skape langsiktige partnerskap som vil føre til at bistanden innrettes i samarbeid med myndigheter. KrF var initiativtaker og pådriver for etablering av Kunnskapsbanken, som også har som mål å styrke nasjonale myndigheters kapasitet.

KrF vil videreføre Norges innsats i FN, men samtidig arbeide for å effektivisere og spisse organisasjonen. I tidligere alternative budsjetter har de konkret prioritert Verdens matvareprogram og Verdens helseorganisasjon.

Ved siden av bistand legger partiet vekt på viktigheten av investeringer og markedstilgang for utviklingsland. Blant annet har partiet tidligere [tatt til orde](#) for at Norge skal arbeide for avtaler som gir de fattigste landene tilgang til rike lands markeder, og de også skal kunne beskytte egne markeder når det trengs.

KrF har vært en sentral aktør i flere prosesser knyttet til hvordan bistanden forvaltes. Under Solberg-regjeringen startet Høyres Nikolai Astrup arbeidet med å revurdere arbeidsfordelingen mellom UD og Norad, men det var Dag-Inge Ulstein som tok prosessen i mål, noe som kanskje var avgjørende for at prosessen endte opp med et større Norad med mer autonomi.

Senterpartiet

Senterpartiet (Sp) vil at Norge skal bevilge minst én prosent av BNI til utviklingshjelp. Partiet spesifiserer i årets [stortingsvalgprogram](#) at utviklingshjelp skal skje i tråd med OECDs retningslinjer, som betyr at de åpner for å bruke bistanden til å blant annet finansiere flyktning utgifter. Samtidig ønsker partiet at Norge skal opprettholde andelen av bistand som går til fattigdomsbekjempelse på dagens nivå, og at bidrag til globale fellesgoder ikke skal gå på bekostning av dette.

Da Senterpartiet var i regjering med Arbeiderpartiet fram til desember 2024, ble målet om én prosent av BNI bare såvidt nådd, etter justeringer og nysaldering for 2024 på grunn av nye [bevilgninger](#) til Ukraina. Dette til tross for at [Hurdalsplattformen](#) inngått av Arbeiderpartiet og Senterpartiet tydelig sa at regjeringen skulle bruke én prosent av BNI til internasjonal innsats for å nå FN-målene.

Sp [mener](#) det er viktig å sikre rettferdig fordeling globalt, og spesielt sørge for at alle har trygg tilgang til mat, økt selvforsyning og å stå opp for menneskerettighetene. Matsikkerhet er det som tydeligst går igjen i Sps bistand- og utviklingspolitikk, da det relateres til alle mål partiet setter. Sp mener at matsikkerhet er en forutsetning for at samfunn skal lykkes og en grunnleggende rettighet for alle.

Matsikkerhet var også Sps høyeste prioritering da Anne-Beathe Tvinnereim var utviklingsminister. Tvinnereim mente at innsats for økt matsikkerhet var blant de viktigste og mest [effektive](#) tiltakene for å redusere fattigdom i utviklingsland.

Dette [setter](#) også spor i Sps bredere engasjement utenfor bistanden, der også andre virkemidler, blant annet internasjonal handel, ofte pekes på som viktig for global utvikling. Senterpartiets holdning er at regelverket for internasjonal handel trenger bedre balanse mellom frihandelshensyn og lands egne behov for selvforsyning. Partiet mener at alle land skal ha plikt til å produsere mat til egen befolkning. Derfor må utviklingsland kunne bygge opp egne verdikjeder og bli selvforsynt, noe som partiet mener bør reflekteres i Norges posisjon i handelsforhandlinger.

Mens Senterpartiet satt i regjering fra 2021-2025, ble det satt i gang en rekke debatter om bistanden, blant annet som følge av Sending-utvalgets rapport. Deler av debatten omhandlet hvordan Norge kan gjøre bistanden mer effektivt. Utviklingsminister Tvinnereim mente det var en [dårlig](#) idé å dele bistand inn i kategorier som skilte mellom fattigdomsreduksjon og bidrag til globale fellesgoder. Hun var også [skeptisk](#) til å innføre strengere krav i form av forhåndsvurderinger og å sette viktige formål opp mot hverandre. For Tvinnereim var det viktig å bevare bistanden som et politisk felt hvor man evner å se [helhetsbildet](#): "Til slutt er og skal budsjettprioriteringene være politiske. Da trengs et helhetsblikk ekspertene ikke alltid har."

Senterpartiet i regjering fram til 2024, var i veldig stor grad preget først av pandemien og deretter Ukraina-krigen. De faktiske prioriteringer og endringer av bistanden reflekterer derfor kanskje ikke nødvendigvis Senterpartiets politikk. Det tydeligste avtrykket av Senterpartiets politikk på bistandspolitikken i denne perioden er nok økt støtte til landbruk og matsikkerhet.

Også noen endringer i forvaltningen kan ha satt varige spor. Ansvaret for humanitær bistand og menneskerettigheter ble tydeligere plassert under utviklingsministeren, og forvaltningen er delegert til Norad. Norads evalueringsavdeling, som har mandat til å evaluere all norsk bistand, ikke bare Norads egen virksomhet, ble nedlagt. En ny avdeling med samme mandat er under oppbygging under Norec i Førde. [Argumentet](#) var at flyttingen skulle sikre dens uavhengighet fra Norad, men det er få som tviler på at dette handlet om andre forhold, inkludert distriktspolitiske hensyn.

Avslutning

Den offentlige debatten om utviklingspolitikk og bistand handler ofte om budsjettstørrelse, effektivitet og tematiske satsinger. Denne gjennomgangen viser at partiene skiller seg fra hverandre langs et mangfold av ulike skillelinjer. Noen forskjeller er tydelige, andre er bare implisitt.

Det er vanskelig å peke ut et tydelig skille mellom venstre- og høyresiden av politikken, da det er overlapp for eksempel når det gjelder bistandsbudsjettets størrelse, tematiske prioriteringer, vektlegging av ulike mål som fattigdomsreduksjon eller globale fellesgoder, og prioritering mellom ulike "kanaler", som sivilsamfunn eller multilaterale institusjoner. Hver side av det politiske spekteret har et mangfold av ulike posisjoner i disse spørsmålene, samtidig som alle partiene viser en grunnleggende aksept for at bistand bør være en del av norsk politikk. Norge skiller seg fra andre land ved at ingen partier på Stortinget vil kutte all bistand.

Riktignok skiller FrP seg ut som et ytterpunkt med en langt mer kritisk retorikk om bistand, men med et budsjettmål på 0,7 prosent av BNI er heller ikke FrP i en helt egen klasse – og med KrF er hele spekteret representert på borgerlig side.

Når det gjelder innretning av bistanden, snakkes det mer om resultatorientering, konsentrasjon og effektivitet på borgerlig side, og det signaliseres ambisjoner om tøffere grep for å stanse støtte til det som ikke virker. Litt av forskjellen kan nok forklares med at venstresiden har en mer systemorientert tilnærming der konkrete resultater av enkelttiltak vektlegges mindre enn bistandens samfunnseffekter, for eksempel knyttet til sivilsamfunnsorganisasjoner eller bedre skattesystemer.

Borgerlig side er noe mer opptatt av handel og jobbskaping, mens venstresiden vektlegger grasrotorganisering og fordeling – men i praksis har de fleste partiene støttet alle disse formålene med noenlunde samme beløp. Det synes å være noe mer entusiasme for FN på venstresiden, men forskjellen er ikke tydelig.

Et noe tydeligere mønster kan identifiseres i spørsmålet om i hvilken grad partiene vil at bistand skal brukes på henholdsvis fattigdomsreduksjon, globale fellesgoder (som klima) og norske interesser. Her går en upresis skillelinje fra de mest "bistandspositive" til det mest "bistands-skeptiske" partiet. Fremskrittspartiet er helt eksplisitt på at bistand skal fremme norske interesser, Høyre og Arbeiderpartiet tar i mindre grad eksplisitt stilling til spørsmålet, mens flere av de mindre partiene er kritiske. Det innebærer blant annet at utgifter til mottak av flyktninger i Norge ikke bør finansieres over bistandsbudsjettet.

Et interessant trekk er at det er stor forskjell på i hvilken grad partienes partiprogrammer tar stilling til et av de mest omdiskuterte spørsmålene innen bistandspolitikken de siste årene, nemlig hvor stor del av bistanden som skal brukes til å fremme globale interesser som klima og pandemiberedskap, på bekostning av mer direkte innsats for fattigdomsreduksjon. Dette har vært gjenstand for mye debatt, som tilsynelatende bare har nådd noen av partiene. De mest

“bistandsvennlige” partiene er tydelig skeptiske til “utvanning” av bistanden, til dels med konkrete forslag til hvordan globale fellesgoder skal finansieres på andre måter.

MDG introduserer på sin side en tredeling av bistandsbudsjettet: Fattigdomsreduksjon, demokrati og globale utfordringer. Det er interessant fordi bistand til demokrati og rettigheter ikke nødvendigvis bidrar til redusert fattigdom, men i mange år har blitt regnet som naturlig under bistandens tradisjonelle overordnede mål om fattigdomsreduksjon.

Erfaring viser at ingen av partiene har lyktes med å gjennomføre store endringer i bistandspolitikken mens de har vært i regjering, utover å flytte noen veldig få prosent av bistandsbudsjettet til sine hjertesaker. Det kan forklares med en naturlig treghet; bistandsbudsjettet er stort sett bundet opp i flerårige avtaler, som gir nødvendig forutsigbarhet for bistandsorganisasjonene. Men det kan også forklares med at noen av forskjellene mellom partiene handler like mye om profilering som prioritering: Selv om hvert parti har sine hjertesaker som de snakker mye om, er det ikke veldig stor uenighet mellom dem om hva bistandsbudsjettet bør brukes til og følgelig ikke et sterkt ønske om store endringer.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjonsforfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på maria@civita.no eller civita@civita.no.

Noter

1 Jonas Gahr Støre. Å gjøre en forskjell, refleksjoner fra en norsk utenriksminister. 2008

2 FN-resolusjon 24. oktober 1970. I 1993 ble referansen endret fra bruttonasjonalproduktet (BNP) til brutto nasjonalinntekt (BNI).

3 Bevilgningene til bistand og målene om 1 prosent av brutto nasjonalinntekt (BNI) gjør Norge til ett av verdens mest generøse land. FNs anbefalte bistandsnivå er 0,7 prosent av BNI og selv dette imøtekommes kun av 5 land i Europa. Derfor mener FrP at bistandsnivået må justeres ned til under 0,7 prosent og at oppmerksomheten mer må rettes mot oppnådde resultater.

VEDLEGG:

Sammenfatning av partienes utviklings- og bistandspolitikk basert på nye stortingsprogram

	Arbeiderpartiet	Høyre	Senterpartiet	Fremskrittspartiet	Sosialistisk Venstreparti
Størrelse på bistandsbudsjettet	-En prosent av BNI, varierende praksis i regjering	-Ønsker ikke prosentmål, men heller ingen kutt	-Minst én prosent av BNI	-Redusere bistandsbudsjettet til maksimalt 0,7 % av BNI	-En prosent av BNI, eksklusive flyktingutgifter i Norge. Klima i tillegg
Mål og prioriterte satsinger	-Global helse, seksuelle og reproduktive rettigheter -Demokrati, sivilsamfunn og organisasjonsliv	-Utdanning -Global helse -Næringsutvikling	-Landbruk, matsikkerhet, klimatilpasning -Helse, likestilling, seksuelle og reproduktive rettigheter	-Norske egeninteresser, flyktingrelaterte tiltak -Humanitær bistand	Rettighetsarbeid, fordeling, FN, likestilling, seksuelle og reproduktive rettigheter, utdanning, miljø.
Hvordan partiet forstår effektiv bistand	-"Smart bistand" med "katalytisk effekt" -Vil ha klare og etterprøvbare mål. - Utydelig på konsentrasjon	-Kritisk gjennomgang av bistanden for mer kostnadseffektive og målbare resultater -Langsiktighet, konsentrasjon	-Sier lite om effektivitet -Vektlegger mobilisering av nye finansieringskilder.	-Strengere resultatkrav, redusere byråkrati, ansvariggjøre mottaker	Systemorientert forståelse av effektivitet, med vekt på bl.a. institusjoner og lokal forankring.
Bistand til globale fellesgoder, inkludert utslippsreduksjon	-Innenfor bistandsbudsjettet: klima og global helse -Vil at klimabistand (også finansieres utenfor bistandsbudsjettet, men det	-Vil bruke bistand til klima, pandemiberedskap, sikkerhet.	-Vil ikke at ytterligere satsing på globale fellesgoder skal gå på bekostning av tradisjonell bistand	Sier lite om bistand til globale fellesgoder	Prioriterer klima høyt, men utenfor bistandsbudsjettet (0,25 prosent av SPU)
Institusjoner og kanalvalg (sivilsamfunn, multilateralt, bilateralt, privat sektor)	-Utydelig, men sivilsamfunn og fagbevegelse er prioritert	-Multilaterale kanaler, privat sektor og Norfund	Mer av bistanden til lokale aktør med legitimitet i lokalsamfunn	Vil kutte kraftig i bistand til FN, og stat-til-stat bistand.	Prioriterer sivilsamfunnsorganisasjoner, og FN foran Verdensbanken.
Andre utviklingspolitiske virkemidler (samstemt utviklingspolitikk)	-Skattesystemer -Kapitalflukt -Økonomisk åpenhet -Eierskaps-, handels- og investeringspolitikk	-Mobilisere privat kapital -Spille en aktiv rolle i utviklingsbankene -Pådriver for frihandel og inngåelse av handelsavtaler	-Skeptisk til frihandelsavtaler -Jobbe for nye finansieringskilder utover bistand, bekjempelse av ulovlig kapitalflyt, og gjeld	-Ettergi gjeld gjeld (på betingelser) -Frihandel -Legge til rette for norske næringslivetableringer.	-Stanse kapitalflukt/skatteflukt -Hindre nye gjeldskriser -Fred og nedrusting
Bistandsforvaltning	Sier lite om forvaltning	-Styrke satsingen på kunnskap - mer åpenhet om bruk og resultater av bistanden	Sier lite om forvaltning, men gjennomførte flere reformer i regjering	-Vil redusere antallet prosjekter - Redusere "bistandsindustrien" og byråkratiet	Sier lite om forvaltning
	Rødt	Venstre	MDG	KrF	
Størrelse på bistandsbudsjettet	-En prosent av BNI, eksklusive flyktingutgifter i Norge.	-En prosent av BNI, eksklusive flyktingutgifter i Norge	-En prosent av BNI, eksklusive flyktingutgifter i Norge. Klima i tillegg	-En prosent av BNI, eksklusive flyktingutgifter i Norge.	
Mål og prioriterte satsinger	Styrke FN (kjernestøtte), organisering på grasrota, rettighetsarbeid	Frihet, likestilling, barns rettigheter, utdanning.	- Tredelt mål: Fattigdom, demokrati og globale utfordringer. - Sivilsamfunn, bærekraftig naturressursforvaltning, og sosiale sikkerhetsnett (inkl kontantoverføringer) m.m.	Fattigdomsreduksjon, menneskerettigheter, utdanning, helse	
Hvordan partiet forstår effektiv bistand	Sier ikke noe om effektivitet.	-Resultatorientert og kostnadseffektiv bistand -Prioritere tiltak som har størst effekt, og langsiktige investeringsstrategier - tematisk og geografisk konsentrasjon	Sier lite om effektivitet	Ikke eksplisitt på effektivitet, men er svært opptatt av målretting mot de viktigste målgruppene	
Bistand til globale fellesgoder, inkludert utslippsreduksjon	Ikke eksplisitt	-0,7 prosent av budsjettet til fattigdomsreduksjon og 0,3 prosent til klima og globale fellesgoder	Partiet ønsker en "klima- og naturprosent" i tillegg til bistanden.	-Bekymret for utvanning av bistandsbudsjettet. -Ikke eksplisitt på bistand til globale fellesgoder	
Institusjoner og kanalvalg (sivilsamfunn, multilateralt, bilateralt, privat sektor)	-Vil støtte organisasjonsliv i mange former -Vil styrke FN -Skeptisk til utviklingsbanker med "nyliberal agenda"	-Positiv til multilaterale kanaler, og særlig Verdensbanken / IDA	-Sivilsamfunn -Vil styrke FN og multilaterale organisasjoner	- Samarbeid med myndigheter. - Sivilsamfunn i sårbare land.	
Andre utviklingspolitiske virkemidler (samstemt utviklingspolitikk)	-Internasjonal handel -Gjeldsslette -Rettferdig internasjonal gjeldshåndtering.	-Frihandel -Migranternes hjemsending av penger -Gjeldsslette -Stanse skatteparadis m.m.	-Bedre handelsavtaler som i større grad er rettighetsbasert. -SPUS investeringer skal bidra til bærekraftsmål.	Brett spekter av virkemidler: skatt, ansvarlig utlån m.m.	
Bistandsforvaltning	Sier lite om forvaltning	Sier lite om forvaltning	Sier lite om forvaltning. Har tidligere foreslått økt støtte til Norad.	- Langtidsplan for bistand - Fokus på partnerland, langsiktige avtaler - Styrke ambassadene og vektlegge lokal kunnskap	